

Havens à la Carte

Atlas haventypologieën

2011

JAARGANG 3

internationaal
hoger onderwijs
Breda

Hogeschool **HZ** Zeeland

Colofon:

Dit themarapport is een uitgave van het Kenniscentrum (Kust)toerisme en wordt mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van Pieken in de Delta Zuidwest-Nederland.

Copyright © 2010, Kenniscentrum (Kust)toerisme, Robert Holmes, Monica de Vast en Rob Vrolijks

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan, mits met bronvermelding. Bij het samenstellen van dit rapport is de grootste zorgvuldigheid betracht, het Kenniscentrum (Kust)toerisme is echter niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade als gevolg van de aangeboden informatie uit deze publicatie.

Voor meer informatie:
Kenniscentrum (Kust)toerisme
Email: info@kenniscentrumtoerisme.nl
Internet: www.kenniscentrumtoerisme.nl

Fotografie:
Thijs Tuurenhout, Robert Holmes, Monica de Vast, Stuurgroep Zuidwestelijke Delta en Rob Vrolijks. Daarnaast is voor de typografieën een aantal foto's uit openbare bestanden gebruikt. Een lijst van bij ons bekende fotografen is opgenomen op de website www.havensalacarte.nl

De opstellers hebben geprobeerd alle rechthebbenden van de foto's in de lijst van fotoverantwoording op te nemen. Mocht u desondanks menen dat uw rechten niet zijn gehonoreerd, dan kunt u contact opnemen met de initiatiefnemers.

Vormgeving:
Spicks & Specks

Druk:
ADZ

Oplage:
1.000 stuks

December 2010

Havens à la Carte

Een project van Robert Holmes, Monica de Vast, Rob Vrolijks en Kenniscentrum (Kust)toerisme.

Havens à la Carte

Voorwoord

De Zuidwestelijke Delta staat voor een enorme uitdaging. De laatste decennia hebben in het gebied vooral in het teken gestaan van veiligheid, waarbij zeearmen zijn afgesloten en van elkaar zijn gescheiden. De gevolgen van deze gecompartmenteerde Delta tonen zich nu. Problemen met waterkwaliteit vragen om een nieuwe benadering. De klimaatverandering vraagt om waterbergingscapaciteit en de economie van de Zuidwestelijke Delta vraagt om nieuwe impulsen. De Stuurgroep Zuidwestelijke Delta is deze uitdaging aangegaan vanuit een driehoeksbenadering: ecologie, economie en veiligheid. De opzet is te komen tot een gewogen en gecombineerd uitvoeringsprogramma in goede balans tussen de invalshoeken.

Watersport is een belangrijke en kansrijke economische drager binnen het gebied. Versterking van de sector brengt niet alleen kansen voor de bedrijven in die sector, maar draagt ook bij aan een sterkere plattelands economie en woon- en werkklimaat. Juist daarom ook moet de sector de ruimte krijgen om zijn eigen economische dynamiek waar te maken.

In gesprekken over deze opgave blijkt dan al snel dat dé watersport niet bestaat en dat niet alle vormen van watersport overal passend zijn in relatie tot de andere doelstellingen van het gebiedsprogramma. Jachthavens vormen de ruimtelijke drager van de sector, als bron waarvandaan gevaren wordt en als bestemming in een gebied. Niet alle jachthavens passen overal. Een compleet gezamenlijk beeld van de verschillen helpt om beleid op maat te maken voor gebieden en gemeenten.

Hiervoor is ons in een vroegtijdig stadium de Atlas haventypologieën voorgelegd, een beleidsinstrument waarin ruimtelijke en economische aspecten van verschillende haventypologieën worden samengebracht. Dit instrument is inzetbaar op bekkenniveau en op lokaal niveau. Inmiddels zijn er al 50 typologieën onderscheiden die ons helpen bij de gedachtevorming over kansrijke vormen van havenontwikkeling.

Wij zijn blij dat het gedachtengoed van de initiatiefnemers nu samen met het Kenniscentrum (Kust)toerisme gedeeld kan worden met alle partners in en om de Zuidwestelijke Delta. De uitwerking geeft inzicht in de variatie en zet aan tot denken, uitwerken en overleg. Wij hopen dat deze uitgave de regio zal helpen de kansen van de watersport te benutten in optimale balans en afstemming met ecologie en veiligheid.

Joost Schrijnen
Programma directeur Zuidwestelijke Delta

Havens à la Carte

HISWA Vereniging, kennispartner voor jachthavens

HISWA Vereniging vertegenwoordigt 1.200 Nederlandse watersportbedrijven waarvan er maar liefst 500 een jachthaven exploiteren. Dat is ruim 85% van alle commerciële havens in Nederland. HISWA behartigt namens haar leden als woordvoeder de belangen op het gebied van onder andere wet- en regelgeving, ruimtelijke ordening, sociaal- economische vraagstukken en nautische thema's. Daarnaast bieden de HISWA specialisten kennis en expertise op talloze terreinen, bijvoorbeeld milieu, arbo, veiligheid, juridische zaken en onderzoek. HISWA werkt met veel partijen samen die de watersport stimuleren en professionaliseren. Zo is HISWA partner van het Kenniscentrum (Kust)toerisme in het project "Bemanning Paraat voor Waterrijk" en voert HISWA in opdracht van de Provincie Zeeland het project "Watersportcoördinator Delta" uit met andere Delta- partners zoals Impuls Zeeland, Kamer van Koophandel, Kenniscentrum (Kust)toerisme en Promotie Zeeland Delta. (zie www.watersportloket.nl).

HISWA Vereniging is kennispartner van dit prachtige initiatief om te komen tot een typologie van jachthavens. Dit unieke instrument is breed inzetbaar en belangrijk voor besluitvormers en wordt van harte aanbevolen. Het is een voorproefje voor een project dat in 2011 zal worden gepubliceerd. Dat betreft een typologie én planologisch handboek voor alle type watersportbedrijven. Samen met onze partners zal HISWA een handboek watersportindustrie uitbrengen en laten zien dat dé watersport niet bestaat, en ook dé jachthaven niet. En daarmee is de sector voor velen verrassend veelzijdig.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
HISWA Vereniging, kennispartner voor jachthavens	6
Inhoudsopgave en leeswijzer	7
Uitleg haventypologieën	8
Kenniscentrum (Kust)toerisme faciliteert innovatie	9
Dé Jachthaven bestaat niet	11
Meerwaarde van Havens à la Carte	13
Methode	15
Opbouw model	17
Beschrijving typologieën	19
Haven in de omgeving	21
Voorzieningen voor boot en mens	23
Ruimtebehoefte voor haventypologieën	25
Aanzet voor typologische confrontatie	27
Aanvullende mogelijkheden Havens à la Carte	31
Regionaal niveau	33
Bekken of vaartraject	35
Stadsniveau	37
Ondernemersinspiratie	39
Samen beter op weg in de watersport	41
Vijf uitdagingen in de Delta	43
De webtoepassing	45

Leeswijzer:

Deze thema-uitgave van het Kenniscentrum (Kust)toerisme en drie initiatiefnemers presenteert een nieuwe denkwijze bij de ontwikkeling van watersport en biedt hiervoor een hulpmiddel. De aanleiding van deze aanpak wordt in de eerste hoofdstukken vanuit verschillende invalshoeken belicht. De onderliggende methode en database worden vervolgens uitgelegd. Vanaf pagina 33 worden de toepassingsmogelijkheden op verschillende niveaus besproken.

Basis van deze uitgave zijn de 50 haventypologieën die in alfabetische volgorde vanaf pagina 10 kort worden toegelicht en geïllustreerd.

Uitleg haventypologieën

Havens à la Carte beschrijft een vijftigtal onderscheidende jachthaventypologieën. Hiervan staan in deze uitgave korte beschrijvingen met een referentiefoto. De “tabbladen” aan de onderzijde van de kaders verwijzen naar onderliggende en aanvullende informatie die beschikbaar is op projectniveau.

<p>1. Categorie:
• totaalconcept, bron en privé (blauw)
• bestemming, specifiek en museum (groen)
• innovatief (oranje)</p> <p>2. Naam jachthaventypologie:
Bestaande of nieuwe aanduiding van de typologie.</p> <p>3. Korte beschrijving:
Als ondersteuning van de naam en de indeling.</p> <p>4. Typologische kenmerken:
Specifieke onderscheidende kenmerken en trefwoorden.</p> | <p>5. Ruimtelijke context:
Korte beschrijving van de verschijningsvorm; hoe ziet het eruit? Ook zijn relevante beleidsvraagstukken opgenomen in het model.</p> <p>6. Voorzieningen:
24 verschillende voorzieningen in kaart gebracht.</p> <p>7. Bootsoorten:
Confrontatie van de typologie met 15 verschillende bootsoorten.</p> <p>8. Watertypen:
Confrontatie met 10 verschillende watertypen waar een typologie al dan niet “voor de hand liggend” is.</p> | <p>9. Ruimtelijke effecten:
Relatie tussen jachthaven en (effecten op en eisen aan) omgeving. Doorvertaling van 15 ingevoerde en berekende kengetallen uit de sector naar praktische toepassingen op typologie-niveau.</p> <p>10. Economische impact:
Duiding van economische effecten van typologie (type bestedingen en werkgelegenheid).</p> <p>11. Ruimte voor nieuwe informatie en doorontwikkeling model.</p> |
|---|---|---|

Kenniscentrum (Kust)toerisme faciliteert innovatie

In het Kenniscentrum (Kust)toerisme werken Hogeschool Zeeland en NHTV internationaal hoger onderwijs Breda samen aan het beantwoorden van kennisvraagstukken om daarmee de toeristisch-recreatieve sector in Zuidwest-Nederland te ondersteunen. Kennis is immers noodzakelijk om bij te blijven in de snel veranderende markt. Het gaat om allerlei vormen van kennis, zoals het ontsluiten van gegevens uit bestaand onderzoek of het creëren van nieuwe kennis door onderzoek te doen naar specifieke onderwerpen. Al deze kennis draagt bij aan de verdere professionalisering van het toeristisch-recreatieve werkveld.

Veel vraagstukken gaan over de wijze waarop je je als bestemming of bedrijf kunt onderscheiden ten opzichte van concurrenten. Onderscheidend vermogen kan worden gecreëerd door gebruik te maken van de unieke kenmerken van een gebied; zo ontstaat een bestemming die nergens anders kan worden beleefd. Water vervult dan ook een prominente rol in de toeristisch-recreatieve ontwikkeling van de Zuidwestelijke Delta. Het Kenniscentrum (Kust)toerisme besteedt daarom veel aandacht aan kennisvragen met betrekking tot toerisme en recreatie op en aan het water. Hoeveel wordt gerecreëerd op en aan het water? Hoe kunnen we land en water optimaal met elkaar verbinden? Hoe kunnen watersportondernemers optimaal inspelen op de kansen in de markt?

In het project ‘Bemanning paraat voor Water Rijk’ zet het Kenniscentrum samen met HISWA bijvoorbeeld in op het ontwikkelen van de Delta als vaarvakantiegebied. Het project is erop gericht om alle betrokkenen in Zuidwest-Nederland voor te bereiden op hun rol in het toekomstige Water Rijk. één van de beeldverhalen voortgekomen uit het rapport Terug naar de kust. Zo worden jachtverhuurbedrijven ondersteund in het samen vermarkten van de Delta. Daarnaast worden kennismakingsdagen georganiseerd voor ondernemers, beleidsmakers en inwoners, zodat alle partijen in de Delta ambassadeur kunnen zijn voor hun eigen prachtige vaargebied. Ook wordt het onderwijs op HBO-niveau ontwikkeld, aansluitend op de wensen van het bedrijfsleven. Ten slotte wordt een nieuw type vaarkaart ontwikkeld - geïnspireerd door een skipistekaart - om toeristen te informeren over de diversiteit van de Delta. Het project wordt ondersteund door Pieken in de Delta Zuidwest-Nederland en loopt van najaar 2009 tot en met 2011.

‘Bemanning paraat voor Water Rijk’ is voornamelijk gericht op het informeren van partijen in het vaargebied. Maar een vaargebied is meer dan de mensen die er werken; een vaargebied moet ook optimaal ingericht worden. Inrichten met als doel een optimale balans te creëren tussen economie, ecologie, veiligheid, bewoners en bezoekers. Bij dat inrichten zijn havens een belangrijk en veelbesproken element. De haventypologieën - ontwikkeld door Robert Holmes, Monica de Vast en Rob Vrolijks - is een instrument om een goede afweging te maken in de ontwikkeling van jachthavens binnen vaargebieden. Het Kenniscentrum (Kust)toerisme wijdt dan ook met plezier een themarapport aan dit instrument en hoopt dat dit voor eens en altijd duidelijk maakt dat “dé jachthaven niet bestaat”.

Margot Tempelman, Coördinator Kenniscentrum (Kust)toerisme.

Achtertuinten

Ligplaatsen gekoppeld aan woningen. Kan ook kleine privéhaven voor groep bewoners zijn.

Kleinschalig, veelal luxe woningen, vaak gecombineerd met sloepen of kleine boten.

Kaderuimte exclusief voor bewoners.
Aanwezigheid bruggen voor bereikbaarheid woningen via het water.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Beachhaven

Haven om naar toe te varen, afmeren, ijsje eten, terrasje. Beach life, onderdeel van een Lifestyle.

Vaarbestemming met strand, boten op de kant. Onderbreking van een vaartocht, bij mooi weer ook langer verblijf.

Weinig tot geen inrichtingselementen of havenvoorzieningen, horeca en strand zijn belangrijkste componenten, eventueel met enkele bankjes etc.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Boodschappenhaven

Haven gericht op short stop, mogelijk uitgevoerd met parkeermeters.

Vergelijking van een haven met een parkeerterrein voor tijdelijke stalling, geen service.

Snel wisselend publiek, geen aanvullende voorzieningen, gekoppeld aan stad of winkelgebied.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Dé jachthaven bestaat niet

"Dé jachthaven bestaat niet!" Tot deze conclusie kwamen Rob Vrolijk, Robert Holmes en Monica de Vast na afloop van het sectorgesprek recreatie en toerisme in de Werkplaats van de Zuidwestelijke Delta op 12 november 2009.

"Los van elkaar waren wij al op diverse podia tegen dit probleem aangelopen", aldus Robert Holmes. "Maar toen wij elkaar troffen bij dit sectorgesprek werd het weer eens bevestigd". Monica de Vast merkt op dat wanneer het over de economische ontwikkeling van waterrijke gebieden gaat, er logischerwijze over de ontwikkeling van jachthavens gesproken wordt. Maar het bijzondere is wel dat iedereen hierbij zijn of haar eigen referentiebeeld voor ogen heeft. Zo werd over de ontwikkeling van een haven in de nabijheid van een restaurant gesproken, waarbij bij de één dacht aan een steiger voor tijdelijk afmeren, terwijl een andere deelnemer dezelfde havenontwikkeling direct vertaalde naar honderden ligplaatsen. *"Duidelijk een geval van appels met peren vergelijken", aldus Rob Vrolijk. "Maar het geeft wel aan dat er misverstanden zijn rondom te ontwikkelen jachthavenconcepten".*

"Voor ons is het een uitdaging om de spraakverwarring uit de wereld te helpen", aldus Robert Holmes. "We wilden eens kijken in hoeverre we zelf, met eigen kennis en ervaring als basis, het begrip 'jachthaven' uit elkaar konden rafelen om tot eenduidige termen en beelden te komen". De initiatiefnemers zijn in de zomer van 2010 een aantal dagen bij elkaar gaan zitten om aan de hand van havengidsen, waterkaarten, eigen kennis, artikelen over watersportontwikkeling en nieuwe ideeën typologieën op een rijtje te zetten. Volgende stap was om daaraan informatie toe te voegen over ruimte, economie, voorzieningen, soorten water en soorten boten. Soms leidde dat tot het samenvoegen van typologieën, soms juist ook tot splitsing op basis van verschillen. *"In het begin dachten we dat we er met 20 typologieën wel zouden zijn. Dat het er 50 werden verbaasde ons ook heel erg. De laatste versie telde er 51, maar 50 vonden we toch mooier",* geven de initiatiefnemers aan.

Robert Holmes

Monica de Vast

Rob Vrolijk

Boothuizen

Haven met gebouwen voor mens en boot tegelijk.

Overdekte jachthaven, met een soort garages voor boten, eventueel in combinatie met verblijfsvoorziening voor mensen.

Komt individueel voor en als concentratie van boothuizen met overdekte aanlegplaatsen, al dan niet in combinatie met woningen.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Business Marina

Haventype gericht op kantoorgebruik en zakelijke ontmoetingen, serviceproduct.

Drijvende kantoren, sterke relatie met water, onderscheidend en representatief.

Tijdelijke kantoorruimte en - faciliteiten beschikbaar, gekoppeld aan ligplaatsen of uitgevoerd als ligplaatsen.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Campinghaven

Haven als voorziening voor camping of bungalowpark.

Ondersteunende ligplaatsen, vooral open boten, in de winter veelal leeg, voor vaste kampeers en toeristische kampeers, geen overnachting aan boord.

Haakt aan op camping, kleinschalig en eenvoudig, geen walvoorzieningen.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

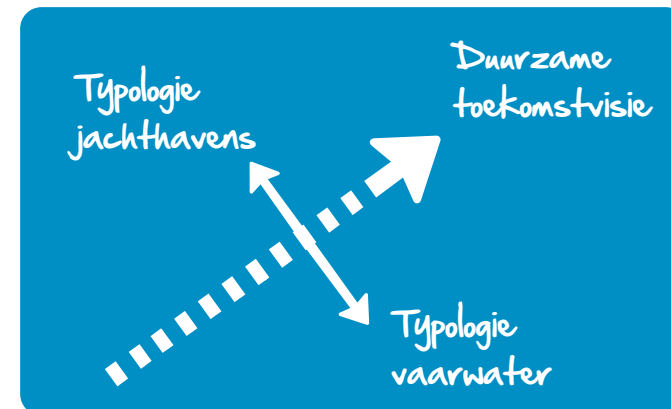
Economische impact

...

Meerwaarde van Havens à la Carte

Bij vele beleidsbepalende bijeenkomsten staat de ontwikkeling van de waterrecreatie op de agenda, omdat dit een sector met groeipotentie is. Toch stopt de discussie als er gesproken wordt over nieuwe jachthavenontwikkeling, mede omdat iedereen spreekt vanuit de eigen referentiebeelden, ervaring, achterban en belangen. Het doel van Havens à la Carte is om een eenduidig idioom te realiseren, waardoor het voeren van juist een toekomstgerichte discussie mogelijk is.

Het is een instrument dat ingezet kan worden om tot een betere afweging te komen van soorten jachthavenontwikkeling versus soorten omgeving in toekomstige inrichtingsvraagstukken.

Figuur: Typologische confrontatie

Door het uitwerken van verschillende jachthaventypologieën in al hun verscheidenheid en het uitwerken van ruimtelijke omstandigheden is het mogelijk om op zoek te gaan naar waar welke jachthaventypologieën ontwikkelkansen hebben. Dit boekwerk illustreert een rijkdom aan mogelijke ontwikkelrichtingen. Verschillende oplossingsrichtingen, à la Carte als het ware. Het boekje dient ter inspiratie voor o.a. beleidsmakers, ontwikkelaars, stedenbouwkundigen en jachthavenexploitanten.

Catamaranhaven

Haven met open boten, geparkeerd op het strand, boothuisjes, horeca.

Geen permanent gebruik water, deel boten op handtrailers, minimale bebouwing met karakter van een clubhuis.

Alleen landgebruik, vlak strand of grasland met daarop ruimte voor catamarans.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Charterhaven

Vertrekhaven en ontvangsthaven voor historische charterschepen.

Cultuurhistorie, decor, bedrijfsmatig functioneren van bezoekende schepen.

Compleet ingerichte haven om charterschepen te ontvangen, met kader ruimte en nutsvoorzieningen, gekoppeld aan attractie of stad.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Covered dry stack

'Droge' haven met boten op de wal in een rek in een overdekte ruimte. Ziet eruit als een loods.

Beperkt tot motorboten met beperkte hoogte, speedboten en sloepen en kleine kajuitmotorjachten, soms tot 13 meter lengte, heftruck om boot vaarklaar te leggen.

Locatie hoeft niet in recreatieomgeving te liggen. Vooral daggebruik boten, industriële uitstraling, bereikbaarheid over land belangrijk.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Methode

Voor het samenstellen van Havens à la Carte is een database ontwikkeld waarin de verschillende jachthaventypologieën zijn beschreven en in relatie gebracht met een diversiteit aan verschillende verschijningsvormen en functies zoals ruimtelijke en economische effecten, voorzieningen, beleidsvraagstukken, exploitatievormen, doelgroepen, verschillende vaarwateren en bootsorten. Per jachthaventypologie zijn al dit soort kenmerken uitgewerkt om zo helder in beeld te krijgen hoe de verschillende typologieën eruitzien.

De uitwerkingen van de verschillende haventypologieën zijn een combinatie van enerzijds abstract denken en anderzijds het benutten van praktisch toepasbare kennis. Voor deze combinatie is bewust gekozen omdat zo goed kan worden weergegeven hoe de diverse typologieën zijn opgebouwd. Dit tot op nuancenniveau, want sommige typologieën lijken op elkaar. Maar als je dieper op de typologieën inzoomt is er wel degelijk onderscheidend vermogen. En juist dit onderscheidend vermogen hebben we heel duidelijk kenbaar willen maken, want die kunnen in de discussie van belang zijn. Anderzijds is enige mate van abstractie nodig om te voorkomen dat bestaande jachthavens gelabeld gaan worden. Jachthavens bestaan soms uit meerdere typologieën. En daarnaast is het niet de bedoeling om met bestaande jachthavenondernemers de discussie aan te gaan tot welke typologie zij nu behoren. Het is een zoektocht geweest naar type haven, met een ontwikkelrichting en bepaalde ruimtelijke omstandigheden. Hierdoor zijn keuzes gemaakt die nogal arbitrair zijn. De uitkomsten zijn vooral richtinggevend.

Deze methodiek is niet uniek, in verschillende andere sectoren wordt deze ook toegepast om te komen tot ontwikkelmogelijkheden. In 2003 bracht Urhahn Urban Design een boek uit met woontypologieën onder de naam 'Wonen à la Carte'.

Doe het zelf haven

Door de leden zelf gemaakte haven. 'Houtje-touwtje haven'.

Kleinschalig van omvang, weinig beeldkwaliteit, grote sociale samenhang tussen de ligplaatshouders.

Lage liggelden belangrijker dan ruimtelijke verschijning, voorzieningen door zelfwerkzaamheid en met eenvoudige materialen zelf gemaakt.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Dorpsgastenhaven (passanten)

Haven als toeristische bestemming op dorpschaal.

Toerisme, toervaart, zomergebruik, levendig, kortverblijf, economische spin-off groot.

Veelal historische haven, koppeling horeca en voorzieningen, kade of boxen voor passanten.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Dry stack

'Droge' haven, met boten op de wal in een rek.

Beperkt tot motorboten met beperkte hoogte, speedboten en sloepen en kleine kajuitmotorjachten, soms tot 13 meter lengte, heftruck om boot vaarklaar te leggen.

Locatie hoeft niet in recreatieve omgeving te liggen. Hoofdzakelijk voor kleine motorboten, vooral daggebruik boten, industriële uitstraling stallingen, bereikbaarheid over land belangrijk.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Opbouw model

De basis voor dit model is de opsomming van de verschillende jachthaventypologieën. Hierbij is zowel naar nationale als internationale voorbeelden gekeken. Expert judgement, literatuur en referentiebeelden zijn gebruikt om te komen tot een lijst van 50 verschillende jachthaventypologieën. Al deze typologieën zijn voorzien van een karakteristieke naam, korte omschrijving en een referentiebeeld; in dit themarapport worden zij allen weergegeven, steeds op de linkerpagina.

Om met dit model te komen tot een spectrum waarbinnen zowel huidig gebruik als toekomstige ontwikkelingen een plaats kunnen krijgen, zijn een aantal uitgangspunten geselecteerd op basis waarvan een meer gedetailleerde uitwerking per jachthaventypologie gerealiseerd kon worden.

Het model bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Beschrijving typologieën
2. Haven in de omgeving (ruimtelijk en economisch)
3. Voorzieningen voor boot en mens
4. Ruimtebehoefte jachthaventypologie
5. Aanzet voor typologische confrontatie (boottypen en watertypen)

De jachthaventypologieën Havens à la Carte gaan niet alleen over de jachthaven zelf, maar nog veel meer over de rol in de omgeving, de ruimtelijke en economische impact en de eisen die het soort haventypologie stelt aan haar droge en natte omgeving.

Eenvoudige ligplaatsenhaven

Eenvoudige vertrekhaven voor de boot.

Verzamelpaats voor boten, minimaal (wettelijk) voorzieningenniveau, veelal senioren als ligplaatshouders.

Beperkt voorzieningenniveau, uitvalsbasis om uit te varen naar de regio. Inrichting historisch gegroeid.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Evenementenhaven

Havenvoorzieningen voor tentoonstellingen, conferenties etc., gericht op de zakelijke 'MICE' markt.

Ingericht voor groot publiek, tijdelijke tentoonstellingen, goede regelingen met ligplaatshouders.

Grote ruimtewens, flexibele haveninrichting, multifunctionele bebouwing, vlotte bereikbaarheid over land.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Floating village

Haven in de vorm van een drijvend dorp met woningen en ligplaatsen.

Kleinschalig van karakter, met een combinatie van drijvend wonen en ligplaatsen voor boten aan de woning.

Kleine concentratie van drijvende woningen, afgemeerd aan steigers zoals ook in een haven, woningen op verschillende luxeniveaus.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Beschrijving typologieën

Er zijn tot op heden 50 onderscheidende jachthaventypologieën beschreven, variërend van een *Natuurhaven* tot een *Marina Resort*. Maar ook futuristische concepten zoals een *Maxi-floating Harbor* zijn beschreven. Per havensoort is allereerst een korte beschrijving en een referentiebeeld opgenomen en de haven is ingedeeld in één van de categorieën "bron", "bestemming", "privé", "totaalconcept", "specifiek", "museum" en "innovatief". Vervolgens zijn enkele specifieke typologische kenmerken en enkele specifieke kenmerken van de doelgroep opgenomen die helpen bij het indelen van concepten.

Het laatste kenmerk dat meegenomen is in de beschrijving van de typologieën is de exploitatievorm. In Nederland kennen we een hoofdindeling van vijf mogelijke exploitatievormen; "vereniging", "vereniging van eigenaren", "bedrijfsmatig", "publiek" en "particulier". Per jachthaventypologie is een primaire en een secundaire exploitatievorm aangegeven, daarbij is tevens genoteerd of het om hoofd- of neveninkomsten gaat.

Een bestaande of nieuwe jachthaven kan bestaan uit combinaties van de beschreven typologieën. Sommige typologieën zijn onderling zo strijdig dat ze nooit succesvol op één locatie ontwikkeld kunnen worden. Op gebiedsniveau ligt dat weer anders, dan kunnen verschillende typologieën versterkend werken of zelfs essentieel zijn voor het succes van een vaargebied.

Voorbeeld: Jachthaventypologie Horecaven:

1. Indeling:	Privé
2. Korte beschrijving:	In beheer van hotel / restaurant / bar voor gasten
3. Typologische kenmerken:	Service voor klanten
4. Specifieke kenmerken doelgroep:	Relatief jonge(re) watersporters
5. Exploitatievorm:	Bedrijfsmatig, neveninkomsten
6. Referentiebeeld:	

Full Service Marina

Grootschalige en complete haven waar alles gericht is op de boot.

Combinatie van ligplaatsen, onderhoudsmogelijkheden, watersportwinkel en andere ondersteunende jachtvoorzieningen.

Relatief groot waterbeslag, door schaalgrootte van jachthavens en de combinatie met ruimte aan land voor ondersteunende diensten. Ruimtelijke verschijning in het landschap is belangrijk.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Groene buitenhaven

Goede aanlegplaatsen voor kort verblijf in groene omgeving.

Natuurlijk of aangelegd, groen maar intensief in gebruik in hoogseizoen, recreatie is primair, liggeldregeling.

Concentratie van openbare aanlegplaatsen in gebieden waar natuurlijke kwaliteit en recreatieve druk samenkomen.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Horecahaven

Kleine aanleghaven, in beheer van hotel / restaurant / bar voor gasten.

Service voor klanten, ontsluiting land / water, alleen passantenplaatsen.

Beperkt voorzieningenniveau, gericht op horeca, vaak in centrum of bij markant horecapunt langs rivier of plas.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Haven in de omgeving

Een jachthaven heeft altijd een nauwe relatie met de omgeving waarin ze gelegen is. Omdat een jachthaven niet verplaatsbaar is, is het belangrijk om inzicht te hebben in deze relatie. Het gaat hierbij om de eisen die aan de omgeving gesteld worden, maar ook om effecten op de omgeving. Beiden worden voor iedere jachthaventypologie omschreven. Daarbij is ook het ruimtelijk-economisch effect opgenomen en is per jachthaventypologie aangegeven welke beleidsvraagstukken spelen bij de inpassing van de typologie.

Om succesvol te zijn zal een jachthaven specifieke eisen stellen aan de omgeving. Hierbij valt te denken aan de "afstand tot een stadskern" bij de *Boodschappenhaven* of de "bereikbaarheid met openbaar vervoer" bij een *Evenementenhaven*. Het ene type jachthaven gedijt bij een groot toeristisch vaarwater, terwijl het andere type een belang heeft bij een toervaartroute in de nabijheid. Voor dit onderwerp is geen limitatieve lijst van mogelijke eisen opgesteld, maar is gekozen voor een beschrijvende vorm.

De effecten op de omgeving vallen uiteen in twee delen. Allereerst is in het algemeen aangegeven wat de uitstraling van het gebruik van de haven is op de omgeving. Hierbij zijn vijf kenmerken gebruikt, "intensief", "extensief", "aantrekkende werking toerisme", "intensief gebruik in haven" en "spreiding recreatiedruk, zonering watersportgebruik". In de gevallen waar deze indeling te beperkend bleek is er van afgeweken.

Een tweede kenmerk dat meegenomen is in de ruimtelijke context, is het selling-point van de typologie. Dit biedt de mogelijkheid om snel een match te maken tussen de typologie en bestaande of nieuwe beleidsuitgangspunten bij een ruimtelijke ontwikkeling. Zo is de kracht van een *Minihaven* het "gebruik van restruimte" en is de "opvangfunctie voor passanten" het verkoopargument voor de *Passantenoever*.

Om inzicht te hebben in de economische effecten van een typologie is per item aangegeven of de bestedingen voortkomend uit een jachthavenontwikkeling voornamelijk "bootgerelateerd" of "gebruikergelateerd" zijn. Ook "horeca", "beperkte bestedingen" (*Landjeshaven*) en "maximale spin-off" (*Regattacenter*) zijn mogelijke kenmerken.

Bovendien wordt aangegeven of de jachthaventypologie "arbeidsintensief" of "arbeidsextensief" is. Dit is een belangrijk kenmerk; het creëren van werkgelegenheid is immers vaak een gewenst economisch effect van een ruimtelijke ontwikkeling. Ieder type jachthaven vraagt echter andere kwalificaties qua personeel en het al dan niet beschikbaar zijn van gekwalificeerd personeel in een specifieke regio kan leiden tot een keuze voor bepaalde haventypologieën.

Om de toepassing op beleidsniveau te ondersteunen is van iedere typologie een beleidsvraagstuk opgenomen. Dat kan gaan over de "landschappelijke inpassing" bij de *Overdekte haven* of "handhaving short-stay" bij de *Boodschappenhaven*.

Landjeshaven

Haventypologie waarbij particuliere stukjes grond gecombineerd worden met een ligplaats, komt vaak voor in veen- en plassen gebied.

Beperkt voorzieningenniveau, vaak al lang in particulier bezit, sloepen en ondiep stekende boten.

Vaak geen of beperkte bereikbaarheid over land, kleinschalige verkaveling die historisch is gegroeid, vaak in landbouwgebieden.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Learning center

Haven, gericht op het leren zeilen of varen.

Gericht op wisselende groepen leerlingen, beleving en veiligheid centraal.

Makkelijke opgangen naar water.
Ruimte op land voor opslag, lokalen en overnachtingsmogelijkheden.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Luxe ligplaatsenhaven

Jachthaven als een complete ligplaatsvoorziening zonder veel ondersteunende diensten, landgedeelte is niet noodzakelijk.

Geen specifieke voorzieningen. Sanitair en havenkantoor zijn van hoogstaand niveau. Bereikbaarheid en aantrekkelijkheid achterland belangrijk.

Relatief groot waterbeslag door ruime opzet. Ruimtelijk ingepast. Verzorgde uitstraling.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

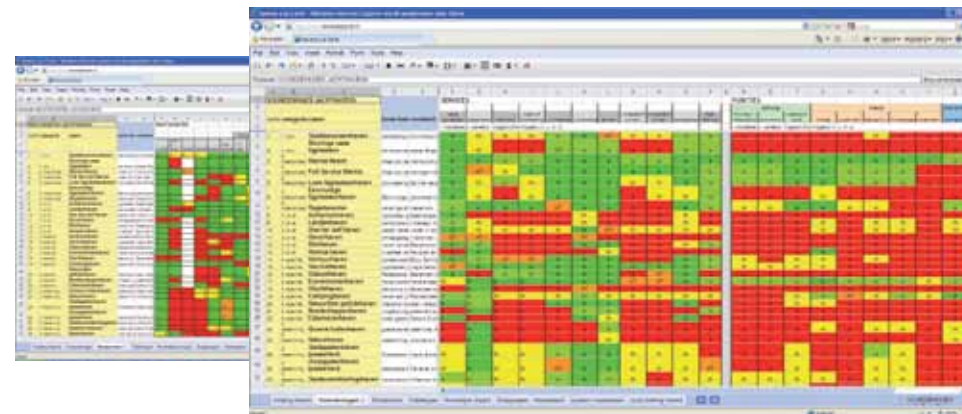
Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Voorzieningen voor boot en mens

Een jachthaven is een verzamelplaats van services, functies, producten en diensten. Parkeerplaatsen, vuilcontainers, een kraan, sanitair, kinderspeelplaatsen en horeca-, werkplaats- en kantoorgebouwen bepalen het beeld van de haven. In Havens à la Carte is voor 24 van deze voorzieningen aangegeven of ze "noodzakelijk", "wenselijk", "mogelijk" of "onmogelijk" zijn. Hierbij moet opgemerkt worden dat een jachthaven mogelijk bestaat uit een combinatie van typologieën, wat dan ook een cumulatie van voorzieningen zal opleveren.

Overzicht service en functies opgenomen in Havens à la Carte:

Vaste ligplaatsen
Passantenplaatsen
Brandstofpunt
Kraan
Boothelling
Vuilwaterstation
Vuilcontainers
Sanitair

Winterstalling buiten
Winterstalling binnen
Parkeerplaatsen
Fietsstalling
Importeur
Makelaardij
Showroom
Watersportshop

Horeca
Animatie
Supermarkt
Fietsverhuur
Kinderspeelplaats
Zwembad
Kampeerplaatsen
Wandelroute

Marina Resort

Complete jachthaven met alles voor de boot en alles voor de mens, totaal aanbod.

Verblijf, ligplaatsen en verschillende recreatieve voorzieningen geïntegreerd in één concept.

Intensieve concentratie van recreatieve voorzieningen, verblijfsvoorzieningen en eventueel bootservice. Vaak ruimtelijke mix verblijf en jachthaven.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Maxi-Floating harbor

Grootschalige bestemmingshaven zonder verbinding met land, verspreiding druk op natuurwaarden.

Volledig drijvend watersportcentrum, zonder relatie met landlocatie, pontons, voorzieningen en ligplaatsen in één structuur.

Volledig zelfvoorzienend ponton of drijfeiland, waaraan gekoppeld ligplaatsen. Verplaatsbaar.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Mini-Floating harbor

Haven voor de optimale verspreiding en sturing van druk op natuurwaarden, steigers/bbq platform.

Flexibele kleinschalige recreatieve functies, beschikbaarheid organiseert gebruik.

Faciliteren van recreatieve voorzieningen op verschillende wisselende locaties.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Ruimtebehoefte jachthaventypologie

Voor de diverse jachthaventypologieën is een berekening gemaakt van de benodigde oppervlakte op land en water. Daarbij is een minimale en een maximale variant berekend om indruk te krijgen van de variatie binnen één typologie. Er is rekening gehouden met differentiërende eigenschappen per typologie zoals gemiddelde bootgrootte (45m² bij Verhuurhaven), benodigde uitdraairuimte (factor 1,5 tot 2) en verhouding land en water (factor 0,5 bij Stadsbewonershaven).

Op deze manier zijn standaard kengetallen uit de sector doorvertaald naar de praktische toepassing op jachthavenniveau. Hierbij zijn ook landelijk geldende kengetallen zoals een parkeernorm op typologieniveau vertaald in nieuwe waarden. Een *Vluchthaven* heeft immers in principe geen parkeerplaatsen nodig afgezien van een laad/los strip, terwijl een *Charterhaven* juist extra ruimte nodig heeft om alle gasten te ontvangen. Ook het percentage bebouwd oppervlakte is per typologie bepaald, waarbij rekening gehouden is met de voorzieningen die noodzakelijk zijn voor een typologie (zie vorige pagina).

Het uitwerken van de ruimtebehoefte van een jachthaventypologie kan nuttig zijn om de match tussen de beschikbare ruimte en mogelijkheden te maken. Ook kan worden gezien of de voor een typologie benodigde bebouwing past in de ruimtelijke visie voor deze locatie. Naar aanleiding hiervan kan de keuze voor een bepaalde typologie en de inrichting daarvan worden herzien in de planontwikkeling.

Overzicht ingevoerde en berekende kengetallen (berekening naar minimale en maximale variant):

Aantal ligplaatsen
Bootgrootte gemiddeld
Netto ruimtebeslag
Uitdraairuimte
Oppervlakte water

Land / water ratio
Oppervlakte land
Parkeernorm
Oppervlak auto
Aantal parkeerplaatsen

Oppervlakte parkeren
Bebouwingspercentage
Oppervlakte bebouwd
Karakter bebouwing
Permanente of tijdelijke bebouwing

Minihaven

Haven van een particulier, met beperkt aantal ligplaatsen achter de woning.

Kleinschalig, individueel geïntereerd, veelal bijverdienste voor de eigenaar, vaak officieel geen jachthaven.

Kleine haven, gekoppeld aan woning of bedrijventerrein, voorzieningen door particulier of klein bedrijf gemaakt, verschillende luxeniveaus.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Moorings vaste ligplaatsen

Vaste ligplaatsen aan een drijvende ankerboei, de havenmeester brengt je naar je eigen mooring met een boot.

Avontuurlijk overnachten, optimale privacy, eenvoudige voorziening.

Geen landvoorzieningen. Moorings liggen verspreid aan de rand van het water. Groot ruimtegebruik, maar zeer extensief van karakter.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Museumhaven

Haven met historische schepen, niet bewoond, kan afgesloten zijn.

Cultuurhistorie, decor, aantrekkelijk en aanwezig in zomer én winter, beeldbepalend en fotogeniek.

Haven als decor voor historische stadsgezichten, openluchtmuseum, steiger veelal toegankelijk.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Aanzet voor typologische confrontatie

De methode Havens à la Carte brengt ondermeer de relatie tussen verschillende jachthaventypologieën en haar omgeving in kaart. Uitdaging is dan ook om deze relatie te duiden, waardoor een oordeel te vellen is welke typologie op welk type locatie passend is. Dit wordt de typologische confrontatie genoemd.

De typologische confrontatie vereist een gedetailleerd inzicht in het vaargebied en locatie van de jachthavenontwikkeling en de bestaande jachthavens in het gebied. Dit is niet in een model te vatten en zal dus per situatie toegepast moeten worden. Als handvat wordt in Havens à la Carte al wel de relatie tussen de typologieën, bootsoorten en watertypen uitgewerkt.

Van ieder van de 50 jachthaventypologieën is aangegeven of een type boot al dan niet "voor de hand liggend" is. Als een bepaald type boot, zoals een sloep of een speedboot, voor de hand liggend is bij een typologie, dan zal er een groei van aantallen schepen van dit type in het vaargebied te verwachten zijn. Ook is de marktkans in concurrentie met bestaande havens hiermee beter in te schatten.

Naast de bootsoorten is ook inzichtelijk gemaakt of - denkend vanuit een type water - een jachthaventypologie al dan niet "voor de hand liggend" is. In een vliet of sloot zal immers eerder een *Oeverhaven* passen dan een *Sportboothaven*. En aan een gesloten zeegat ligt een *Full Service Marina* meer voor de hand dan een *Doe-het-zelf-haven*.

Overzicht benoemde bootsoorten:

Bijboten	Boten op trailer	Roeiboten	Sloepen	Open zeilboten
Motorjacht <10m	Motorjacht >10m	Speedboat <10m	Speedboat >10m	Zeiljacht <10m
Zeiljacht >10m	Motorcharter	Zeilcharter	Rondvaartboot	Museumschip

Overzicht benoemde watertypen:

Rivier	Kanaal	Vliet, sloot	Gracht	Plas
Bekken	Binnenzee	Zeegat gesloten	Zeegat open	Kust

Museum woonhaven

Haven voor varende, bewoonde (historische) bedrijfsvaartuigen.

Cultuurhistorie, decor, aantrekkelijk en aanwezig in zomer én winter, beeldbepalend en fotogeniek.

Haven die dient als smaakmaker voor gebieden, veelal concentratie van bewoonde voormalige zeilschepen.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Natuurhaven

Bestemming voor wandeling en rust. motief is bezoeken van natuur.

Gericht op ontsluiting natuurgebied, genieten van rust, geen verstoring, beeldbepalende oases in vaargebieden.

Kleinschalige ontsluiting, met slechts enkele plaatsen, voor bezoek natuurgebied. Eenvoudige uitvoering.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Natuurlijke getijdehaven

Jachthaventypologie die door getijde niet altijd toegankelijk is, soms moorings, visbootjes.

Jachthaven met beperkte toegankelijkheid, bij eb liggen boten droog in de modder.

Relatief kleine, niet diepstekende boten, vaak overlast geur bij laagwater, ruimtelijke kwaliteit voor omgeving zeer beperkt.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Oeverhaven

Afmeergelegenheid met vaste ligplaatsen langs de oever van een kanaal of sloot.

Kleinschalig, individueel geïntendeerd, veelal bijverdiensite voor de eigenaar.

Groenstrook met ligplaatsen, vaak kleinere stukken, in delen verpacht voor meerdere boten of per boot apart in huur uitgegeven.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Overdekte haven

Haven met alle boten onder een dak in het water.

Zorg voor boot, beschutting, boten blijven in goede conditie, altijd vaarklaar.

Vertrekpunt voor sloepen en motorboten, overdekt afgemeerd in een 'watergebouw'.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Passantenoever

Ontvangststrook voor toervaarders om dorp of omgeving te ontdekken.

Grasstrook, eenvoudig, kanalengebieden, nabij kunstwerken, op wens van dorp, toervaart.

Onderdeel toervaartnetwerk, aanhaken fietsen wandelroutes, eenvoudige maar complete uitvoering van voorzieningen.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Aanvullende mogelijkheden à la Carte

Nu de stap van "dé jachthaven bestaat niet" naar de (voorlopig) 50 jachthaventypologieën in Havens à la Carte is genomen, is het mogelijk om hierop door te ontwikkelen. Dat zal dan ook in samenwerking met kennispartners gebeuren, waarbij specialistische kennis in relatie gebracht kan worden met de benoemde typologieën.

Zo is een verdieping mogelijk op de ruimtelijke impact. Welke milieuzoneringen en aandachtspunten brengen de services en voorzieningen met zich mee? Welke mogelijkheid biedt een haventypologie tot functiecombinatie (wonen, werken, natuur), ook in relatie tot overlast? En, denkend vanuit bestaande milieu-technische kaders, welke jachthaventypologie biedt een groeikans voor een bestaande jachthaven?

Ook is een verdieping mogelijk richting de mens-kant van de haven. Het kenmerk "arbeidsintensief" en "arbeidsextensief" kan nader uitgewerkt worden, zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin. Op die manier wordt het mogelijk een relatie tussen een gebiedsontwikkeling en de regionale arbeidsmarkt te leggen. Ook zijn arbotechnische aspecten hierin mee te nemen.

Een andere aanvulling is te maken door in te zoomen op de gebruikers van de jachthaven. Welke doelgroep is in verband te brengen met een jachthaventypologie? En welke belevingswerelden (Gastvrij Nederland) zijn daar dan aan te koppelen? Zo is ondermeer een ketensamenwerking met andere recreatiebedrijven sneller te faciliteren. Ook in beleidsbrieven zoals de Strategische Dialoog Recreatie (LNV) worden gebruikers/recreanten gekarakteriseerd (gezelligheidszoeker, sportieveling en natuurliefhebber), waarbij voor ieder geldt dat zij in meer of mindere mate passen bij een specifieke jachthaventypologie.

Het denken in typologieën voor jachthavens en het gebruiken van deze typologieën in ruimtelijke planning, visievorming en bedrijfsstrategie is op verschillende schaalniveaus mogelijk. Een aantal mogelijke toepassingen zijn uitgewerkt.

Regattacenter

Jachthaven gericht op wedstrijdwatersport.

Ligplaatsen op goed niveau, gecombineerd met accommodatie voor grote groepen wedstrijdzeilers. Landaccommodatie gericht op training, cursus en overnachten. Open ruimte aan land en op het water voor flexibiliteit.

Groot ruimtebeslag, zowel op land als op het water. Eenvoudige land / water verbinding. Camperplaatsen een pré.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact Economische impact ...

Roeibotenhaven

Eenvoudige haven, gericht op de scoutingbootjes, roeiboten, kleine motorbootjes.

Kleinschalige haven, oogt als een soort opslagplaats voor hele kleine boten.

Vaak voorkomend model in doodlopende sloten en kleine watertjes, informeel ontstaan en gegroeid.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact Economische impact ...

Selfsupporting Marina

Haven die geen fossiele energiebronnen gebruikt.

Kleinschalige jachthaven met doelstelling om maximaal gebruik te maken van natuurlijke hulpbronnen.

Ruimte op het land kunnen reserveren voor duurzame energiebronnen, combinatie met andere functies.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact Economische impact ...

Regionaal niveau

Een watersportgebied bestaat uit een stelsel van vaarwegen en vaarmogelijkheden, gecombineerd met bestemmingen die de moeite waard zijn, bronnen waarvandaan schepen vertrekken en een toeristisch achterland. De kwaliteit van het watersportgebied wordt gevormd door de variatie die ook de daarbij behorende haventypologieën brengen. Juist dit 'menu' moet compleet zijn.

De keuze voor de schaal van zo'n onderzoeksregio is vooral consumentbepaald. Een gebied dat door watersporters gezien en gebruikt wordt als samenhangend vaargebied is de juiste schaal voor een dergelijke analyse. Dat zijn vaak grote gebieden, die zeker bestuurlijke grenzen overstijgen. De Delta, IJsselmeer en Randmeren, Hollandse Plassen, Rivierengebied of Friesland (inclusief NW Overijssel) zijn voorbeelden van vaargebieden zoals watersporters die gebruiken.

Door op regionaal niveau een analyse te maken van toeristische kwaliteiten, potentiële bronnen van boten en vaarmogelijkheden zijn de randvoorwaarden duidelijk. Op basis van toeristische, economische en ecologische doelstellingen kan vervolgens inzichtelijk worden gemaakt welk type gebruik prioriteit zou moeten krijgen.

Bij deze doelstellingen hoort een 'menu' van haventypologieën. Op grotere regionale schaal kan bekeken worden welke typologieën nodig zijn om de doelen te bereiken. Dit vormt de opgave voor verdere invulling op bekkenniveau of vaartrajectniveau. Het denken vanuit beperkingen is op deze regionale schaal weinig zinvol, omdat beperkingen in capaciteit, eventuele belasting van natuurgebieden en de relatie met de beroepsvaart eerder op bekkenniveau of vaartrajectniveau wordt gegeven.

Uitgangspunt op groot regionale schaal kan zijn om meer statische haventypologieën als een *Full service Marina* en (luxe en eenvoudige) ligplaatsenhavens aan de randen van de gebieden te concentreren; economisch interessante *Marina Resorts*, *Campinghavens* en toeristische havens zoals *Verhuurhavens* op toplocaties in het gebied en bestemmingshavens zoals de *Natuurhaven*, *Buitenhaven* en *Dorps/Stadspassantenhavens* als trekker en zoneringsinstrument verspreid in het gebied.

Voorbeeld in de Delta

De Delta wordt door watersporters uit Nederland en daarbuiten gezien als eenduidig vaargebied. Daarbij is de schaal van de verschillende bekkens en de soort boot vooral bepalend voor de keuze van trajecten en vaarbekkens. Het evenwicht met de natuur in de Delta komt erg nauw. Niettemin is er in de Delta behoefte aan vaarbestemmingen in de natuur en bij steden en dorpen, als gezamenlijke ruggengraat van de gebiedskwaliteit. Dit vraagt om ligplaatscapaciteit in de directe omgeving. De behoefte aan economische bestedingen in de regio vraagt om haventypologieën met forse bestedingen. Tegelijkertijd is er capaciteit nodig om niet-varende boten te 'stallen' in de nabijheid.

Servicehaven

Ligplaatsen gekoppeld aan een watersport-servicebedrijf / botenbouwer / spuieter etc.

Aanwezigheid van boten i.v.m. werkzaamheden aan deze schepen. jachthaven heeft geen recreatieve functie.

Gelegen in de buurt van recreatieve jachthavens (aanbod van werk), koppeling met kraan of helling en bedrijf aan de wal met loodsen en buitenruimte.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Slipwayhaven

Haven in de vorm van een slipway met wachtsteiger en parkeerterrein.

Splitsing 'haven' en parkeren schepen, vaak bij mensen thuis. arbeidsintensief maar ruimte-extensief op het water.

Weinig ruimtebeslag op land/watergrens, spreiding resources, legt druk op verbindingsweg en parkeervoorziening.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Sloepenhaven

Haven met sloepen voor stedelingen en plassenvaarders.

Bewoners, dichtbij, open boten, koppeling eigendom woning.

Haven als onderdeel van een nieuwe wijk, ligplaatsen gekoppeld aan woningen in de omgeving, eenvoudige uitvoering.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Bekken of vaartraject

Een bekken of vaartraject is soms een vaarbestemming op zichzelf voor korte tochten of kort verblijf en soms onderdeel van een geheel. Het bepalen van het (gewenste) gebruik van een specifiek bekken of traject is essentieel voor het bepalen van welke haventypologieën kansrijk of noodzakelijk zijn.

Tegelijkertijd zijn er voor bekkens of vaartrajecten vaak andere belangen en functies die beperkingen opleggen aan het watersportgebruik. Tot nu toe werd daarom te vaak gekozen voor quoterings, waarbij een maximum aantal ligplaatsen het belangrijkste sturingsinstrument was. Daarmee wordt onvoldoende recht gedaan aan de andere functies en belangen; de ontwikkeling en versterking van de watersportsector wordt zo onnodig geblokkeerd.

Middels het instrument van de haventypologieën kun je veel fijnmaziger bepalen welke soorten van ontwikkeling passend zijn in het gebied, de doelstellingen en de beperkingen van een gebied. Je kunt zo bepalen welke typologieën wél kansrijk zijn in een gebied, in plaats van alle typologieën in hun ontwikkeling te beperken.

Belangrijke invalshoek bij deze analyse kan de externe uitstraling van verschillende haventypologieën zijn. Varen boten vaak uit, en ver? Wordt er veel gebruik gemaakt van het achterland? Is het ruimtegebruik groot of klein, is er sprake van veel of weinig bebouwing en wat is de verhouding tussen land en water? Ook de economische impact en de aard van bestedingen kan leidend zijn in het bepalen van de wenselijkheid. Per bekken of traject kan zo gezocht worden naar ensembles van haventypologieën die aansluit bij het gebruik van het gebied en bij de doelstellingen en beperkingen die het karakter van het gebied met zich meebrengt.

Voorbeeld in de Delta

Het Haringvliet is als aantrekkelijk vaargebied populair voor vaste ligplaatsen en als vaarbestemming. De economische ontwikkeling van het achterland vraagt om nieuwe impulsen die de watersport zou kunnen bieden, tegelijkertijd is het evenwicht tussen recreatie en natuur belangrijk en is de opgave als waterafvoerbekken voor het achterland belangrijk. Door de haventypologieën als instrument te gebruiken is deze veelzijdige agenda te realiseren:

- Uitbreiding van ligplaatsencapaciteit kan alleen in typologieën die een sterke relatie met het toeristisch achterland hebben en hieraan een bijdrage leveren (*Marina resort, Verhuurhaven, Waterfronthaven, Stadsontwikkelingshaven*)
- De aantrekkelijkheid van het gebied wordt vergroot door nieuwe bestemmingen (*Stads-passantenhaven, Natuurhaven, Groene buitenhaven, Horecaven*)
- De bestaande kwaliteit van enkele havens vraagt om nieuwe impulsen. Inzet van innovatieve typologieën kunnen nieuwe doelgroepen aantrekken en het draagvlak verbreden: *Time sharehaven, Floating Village, Business marina*.

Sportboothaven

Haven voor het optimaal stallen van snelle kleine vaartuigen, mogelijk uitgevoerd als drijvende slipwaytjes (met tapijt) en soms een dry-dockje erbij.

Speedboten, jetski's en powerboats, gaat niet altijd samen met andere gebruikers, doelgroep samenvoegen en daarvoor faciliteren.

Specifieke inrichting, kan ook als deel van haven (let op relatie tot andere doelgroepen en natuur)

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Stadsbewonershaven

Eenvoudige haven, gebruikt door bewoners van de stad.

Doe het zelf, kleinschalig, veelal in exploitatie bij een vereniging, veel senioren, grote betrokkenheid.

Lage liggelden belangrijker dan ruimtelijke verschijning, ontsluiting en inrichting historisch gegroeid en niet gepland of ontworpen, krappe ruimte door steeds grotere boten.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Stadsgastenhaven (passanten)

Haven als toeristische bestemming en ontvangstlocatie van gasten van de stad.

Toerisme, toervaart, zomergebruik, levendig, kortverblijf. Economische spin-off groot.

Veelal historische haven, koppeling horeca en voorzieningen, kade of boxen voor passanten.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Stadsniveau

Tallose Nederlandse steden zijn ontstaan aan het water en beschikken over een of meerdere havens. Nu de beroepsvaart de oude binnenstadshavens verlaat, kijken steden naar nieuwe invullingen, al dan niet in combinatie met stadsontwikkeling in de directe omgeving. Ook vragen steden met veel water zich af hoe ze (nog) beter kunnen profiteren van het aanwezige water.

Bij het bepalen van een kansrijke toekomst moet de beperkte beschikbare ruimte functies krijgen die aansluiten bij de doelstellingen van de omgeving. Wil een stad een bestemming zijn voor varende toeristen, of wil zij dat de haven vooral een aantrekkelijk waterplein is voor wandelende toeristen? Moet de invulling van het water nieuwe bewoners verleiden en worden bestaande gebruikers opnieuw en op dezelfde manier ingepast?

Haventypologieën kunnen ook hier een goed instrument vormen. Door bestaande gebruikers en bestaande en nieuwe doelstellingen in beeld te brengen kunnen de bijpassende typologieën worden gedefinieerd. Vaak zal dit ook de basis zijn voor verplaatsingen, waarbij visueel aantrekkelijke en toeristische functies de primaire stadshavens gaan gebruiken en waarbij elders ruimte wordt gezocht voor meer intern gerichte typologieën.

Bij de zoektocht naar een optimale invulling van het watersportprogramma kunnen haventypologieën zorgen voor een breed aanbod:

- Vaste ligplaatsen kunnen op verschillende luxeniveaus worden aangeboden (*Marina resort, Full service marina, Eenvoudige ligplaatsenhaven*);
- Ondersteunende typologieën maken het aanbod compleet en bevorderen lokale economische bestedingen (*Verkoophaven, Servicehaven, Verhuurhaven*);
- Voor bezoekende schepen worden verschillende gebieden ingericht binnen de kern en in de natuurlijke omgeving (*Stadsgastenhaven, Boordschappenhaven, Groene buitenhaven*);
- Speciale doelgroepen worden aangetrokken met specifieke typologieën (*Regattahaven, Learningcenter*).

Voorbeeld in de Delta

Hellevoetsluis is een complete en gevarieerde watersportstad aan het Haringvliet. In totaal wordt er plaats geboden aan 2000 ligplaatsen, verdeeld over drie watersportverenigingen, twee bedrijven en enkele kleinschalige aanbieders. Er is sprake van vijf locaties met ieder eigen kwaliteiten en beperkingen. Op één plaats wordt de watersportservice in de komende jaren uitgebouwd. Hellevoetsluis wil graag haar naam en kwaliteit als complete watersportstad versterken.

Stadsontwikkelingshaven

Haven als smaakmaker in nieuw stedelijk gebied.

Onderdeel stadsontwikkeling, representatief, hoogwaardige kwaliteit, beeld vanaf de kant is bepalend voor inrichting.

Vaak modern en representatief uitgevoerd en optimaal ingepast in de omgeving. Materiaalgebruik hoogwaardiger dan functioneel noodzakelijk. Beperking van functies en voorzieningen.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Stallingshaven

Parkeerplaats voor boten die in winter op land gestald worden (buiten of binnen).

Haven zonder water voor grotere schepen, alleen winterstalling op het droge, eventueel deels binnen.

Locatie hoeft niet in recreatieve omgeving te liggen. Boten worden voor langere periode op de kant gezet.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Time sharehaven

Verzameling verschillende (dag) recreatieve boten in gezamenlijk bezit.

Geen particulier eigendom schepen, collectief bezit, verenigingsgevoel, daggebruik, drempelverlagend.

Informeel terrein met ligplaatsen en clubhuis, eenvoudige locatie en met gemeenschapszin gemaakt tot wat hij nu is.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Ondernemersinspiratie

Gevestigde - maar ook nieuwe - ondernemers in de watersportsector werken vaak vanuit het eigen perspectief en verdienmodel. Daardoor lopen zij (te) vaak tegen de grenzen van de omgeving aan. Uitbreiding van bestaande activiteiten is niet mogelijk of niet wenselijk. Dat is geen onwil, maar meer een kwestie dat de betreffende activiteiten onvoldoende aansluiten op de doelstellingen en uitgangspunten in de directe omgeving.

Als de ondernemer zich meer verdiept in die doelstellingen en beperkingen zullen er in veel gevallen wel kansen zijn voor verdere ontwikkeling van de bedrijfsactiviteiten. Die zijn dan soms wel anders dan wat er nu gedaan wordt, vragen om een andere inrichting en bieden meer aan de omgeving. Als dat voor een bedrijf geen soelaas biedt, dan kan inzicht in eigen bedrijfsomgeving en omgevingen elders inspireren tot verandering of zelfs verplaatsing.

Haventypologieën dienen vooral als inspiratie voor ondernemers. Het kan helpen bij het bepalen van de uitstraling van de bestaande activiteiten en de knelpunten die dat mogelijk oplevert. De typologieën kunnen ook inzicht geven in de aard van de functies die beter passen in de bestaande bedrijfsomgeving.

Voorbeelden in de Delta

Het bedrijf Aquavitesse uit Bruinisse is voor een deel van haar activiteiten op zoek naar een locatie waar een innovatieve "hotspot" voor open zeilboten gerealiseerd kan worden. Deze open boten vragen immers om andere havenvoorzieningen dan grotere kajuitboten. Er is geen ligplaats nodig (boten liggen op de kant), maar wel faciliteiten op de wal voor verhuur, onderhoud, opslag/stalling, zeilschool en eventueel groepsverblijf. Om dit specifieke marktsegment te bedienen is dus een bijzonder soort jachthaventypologie nodig. Gebruik maken van de typologieën uit Havens à la Carte maakt het mogelijk om de specifieke wensen te bespreken met overheden, beheerders en andere partijen die nodig zijn om deze ontwikkeling te realiseren.

Een nieuwe jachthaven-ontwikkeling op het Grevelingenmeer is de Duurzame jachthaven van de Toekomst. Dit concept is er juist op gericht om zich te onderscheiden van de bestaande jachthaventypologieën die reeds op de Grevelingen aanwezig zijn. Binnen dit concept wordt geprobeerd om 5 verschillende typologieën te integreren in één masterplan, waarbij deze nieuwe typologie zowel een bron als een bestemmingshaven moet gaan worden, met daarbij ruimte voor diversiteit voor de verschillende waterrecreanten. Het combineren van typologieën maakt dat er meer differentiatie kan ontstaan.

Verhuurhaven

Haven als parkeerplaats en vertrekplaats voor verhuurschepen, voor open boten of jachten.

Haven die tijdens het vaarseizoen grotendeels leeg zou moeten zijn. Afwijkende voorzieningen: parkeerplaats, stofzuigerslang, vuilwaterstation etc.

Bereikbaarheid over land en bereikbaarheid over water is belangrijker dan ruimtelijke inrichting van de verhuurhaven zelf.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Verkoophaven

Verkoophaven met nieuwe en gebruikte schepen.

Haven waarbij schepen voor een relatief korte tijd in de haven zijn. Alles erop gericht om de schepen van eigenaar te doen verwisselen.

Haven waarvoor zowel land als water noodzakelijk zijn, aangevuld met kleine bebouwing voor kantoor en administratie.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Visboothaven

Haven met ligplaatsen voor recreatieve vissersboten.

Specifieke doelgroepen, aan zee veelal kleine snelle visboten, in het binnenland meer open visboten.

Beperkte voorzieningen, vaak bij visserijhaven (overslag etc.), kleinere boten van eenzelfde soort type, ruime opzet van de haven.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Samen beter op weg in de watersport

De lijst van haventypologieën zoals in deze publicatie is gepresenteerd, introduceert een nieuwe denkwijze in de watersportsector. Daarbij worden verschillende havenconcepten gekoppeld aan informatie over ruimtegebruik, impact, voorzieningen, boottypen en watertypen. Toepassing van deze denkwijze en de onderlinge database biedt overheden en ondernemers de mogelijkheid na te denken over een kansrijke toekomst. De initiatiefnemers willen de toepassing op projectbasis verder uitwerken.

Belangrijker is echter dat de presentatie van haventypologieën in deze publicatie de weg openlegt naar een inhoudelijke discussie over welke typologieën op welke plaatsen kansrijk zijn. Met deze 50 beknopte presentaties wordt daarvoor het eenduidig idioom aangereikt. Dat is direct bruikbaar en toepasbaar, als uitgangspunt voor gesprekken op alle schaalniveaus.

De 50 haventypologieën en hun toepassing bieden een kader om sectoroverstijgend met elkaar in gesprek te gaan. Vanuit andere gebruikers, overheden, watersportorganisaties en beleidsmakers kan gebruik gemaakt worden van de gezamenlijke terminologie. Die is zeker niet af, en nooit helemaal compleet. Het is een eerste stap in onderling begrip en in het zoeken naar win-win situaties.

Vluchthaven

Gericht op het tijdelijk onderbreken van een vaartocht indien noodzakelijk vanuit nautisch oogpunt.

Beschutte invaart, beperkte toegankelijkheid over de weg, robuuste inrichting.

Voorzieningen ontbreken en uitstraling en comfort steiger is ondergeschikt aan vluchtfunctie, vaak voormalige werkhavens.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Waterfronthaven

Haven als beeldbepalend element langs boulevard bij een stad.

Representatief, boulevard, wandelzone, zien en gezien worden, bootjes kijken.

Ruimtelijke smaakmaker aan de oever van een zee, meer of rivier, als overgang tussen land en water. Drukke wandelboulevard.

Voorzieningen

Bootsorten

Watertypen

Ruimtelijke impact

Economische impact

...

Vijf uitdagingen in de Delta:

1. Watersport wordt binnen de stuurgroep Zuidwestelijke Delta gezien als belangrijke drager en kans voor het gebied. De ontwikkelruimte is er en komt er, maar is nog niet ingevuld. Met de haventypologieën als eenduidig idioom kan de stuurgroep uitgangspunten concretiseren voor een toekomstbestendige watersportsector die past bij de ambities op het terrein van ecologie en veiligheid.
2. In beheerplannen en beleidsplannen voor bekken in de Delta kunnen kansrijke typologieën benoemd worden, in onderlinge samenhang als een compleet menu. De 50 typologieën bieden beleidsmakers een aanknopingspunt om duidelijker te maken wat ze willen en welke ontwikkelingsrichting past bij hun doelstellingen en beperkingen. Ondernemers, verenigingen en lagere overheden worden zo uitgenodigd hun creativiteit in te zetten, zonder 'spraakverwarring'.
3. Gemeenten worden uitgedaagd hun doelstellingen en randvoorwaarden te vertalen in haventypologieën die daarbij passen. Zij kunnen met de typologieën een lokale wateratlas maken met een wensbeeld voor toekomstige ontwikkeling.
4. Kennisorganisaties en brancheorganisaties beschikken over belangrijke aanvullende informatie over doelgroepen, milieuregels, bedrijfsconcepten, gebruikers en vaargedrag. Door de haventypologieën met deze informatie te verrijken wordt de inzetbaarheid breder en de kennis over de sector en haar kansen groter.
5. Ondernemers en watersportverenigingen worden uitgedaagd om over de schutting te kijken en zich af te vragen wat hun omgeving van hen vraagt. Zo krijgen zij een beter beeld van hun eigen ontwikkelingsmogelijkheden. Door vanuit de kansrijke haventypologieën plannen te initiëren sluiten zij beter aan op algemene doelstellingen en is de kans op succes groter. Innovatieve haventypologieën bieden kansen voor branchevernieuwing.

De webtoepassing

Van de haventypologieën wordt een webtoepassing gemaakt, op www.havensalacarte.nl. Op deze website is de basisinformatie van de verschillende haventypologieën uit deze uitgave beschikbaar. Deze informatie is voor iedereen toegankelijk en toepasbaar in de eigen beleidspraktijk.

Achter de basisinformatie is door de initiatiefnemers een brede toepassing gerealiseerd waarin gegevens zijn verzameld over watertypen, ruimtelijke impact, beleidsvraagstukken, voorzieningen, ruimtegebruik en soorten bestedingen die bij de typologieën horen. Deze informatie wordt op projectbasis ontsloten en kan per project zichtbaar gemaakt worden.

Met kennispartners en brancheorganisaties wordt gezocht naar manieren om de data te verrijken en verder te ontsluiten.

Ideeën, projecten of suggesties voor een verdere toepassing van deze kennis kunt u mailen aan info@havensalacarte.nl. U kunt zich ook rechtstreeks wenden tot de initiatiefnemers van de website en deze uitgave.

Robert Holmes
Macavity Projecten
robert@macavity.nl

Macavity.nl
projecten

Monica de Vast
Marina Yachting Consultancy
m.devast@marinayachting.nl

MYC
marina yachting consultancy

Rob Vrolijk
Projectbureau Vrolijk
info@vrolijks.nl

vrolijks
projectbureau

Data partner voor uitbouw Havens à la Carte
HISWA Vereniging
communicatie@hiswa.nl

HISWA

Eerder verschenen themapublicaties:

Jaargang 1 - 2009

1. Toerisme in de Delta
Ontwikkeling 2004 - 2008
2. Reizen op grote voet 2008
De carbon footprint van vakanties van
Nederlanders in 2008 en de ontwikkeling sinds 2002

Jaargang 2 - 2010

1. Vrijtijdsbesteding in de Delta
2. Wellness in de Delta
Kansen en voorbeelden verkend

Het Kenniscentrum (Kust)toerisme geeft meerdere malen per jaar themarapporten uit, over allerhande onderwerpen gerelateerd aan toerisme. Het Kenniscentrum (Kust)toerisme hoopt hiermee een bijdrage te leveren aan de kennis over de ontwikkelingen in de toeristische en vrijetijdssector in Zuidwest-Nederland.

In dit themarapport staat de jachthaven centraal, onder het motto "Dé jachthaven bestaat niet". Vanuit een ruimtelijk perspectief wordt gekeken naar de verschillende verschijningsvormen van bestaande jachthavens en toekomstige jachthavenconcepten. Het rapport is samengesteld door Robert Holmes, Monica de Vast en Rob Vrolijk; drie onafhankelijke adviseurs die vanuit verschillende disciplines het onderwerp jachthavens nader bestudeerd hebben.

In het rapport wordt een instrument gepresenteerd om te komen tot een betere afweging van soorten jachthavenontwikkeling versus soorten omgeving. Van analyse tot toekomstperspectief, alle bouwstenen komen bijeen in het instrument. Het rapport is daarmee een handreiking om te komen tot een eenduidig idioom voor wat betreft jachthavenontwikkeling.

Kenniscentrum (Kust)toerisme

NHTV Breda
Postbus 3917
4800 DX Breda
T (076) 533 20 67
E info@kenniscentrumtoerisme.nl
W www.kenniscentrumtoerisme.nl

Hogeschool Zeeland
Postbus 364
4380 AJ Vlissingen
T (0118) 489 756
E info@kenniscentrumtoerisme.nl
W www.kenniscentrumtoerisme.nl

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van Pieken in de Delta Zuidwest-Nederland.

Provincie Noord-Brabant

Ministerie van Economische Zaken

Provincie Zeeland

**internationaal
hoger onderwijs
Breda**

Hogeschool HZ Zeeland